

GIÁO DỤC ÂM NHẠC DÂN TỘC Ở TRƯỜNG THCS&THPT NGUYỄN TẤT THÀNH

HÀ CHÍ BẮC*

Ngày nhận bài: 11/05/2016; ngày trình duyệt: 11/05/2016; ngày duyệt đăng: 12/05/2016.

Abstract: The goal of Traditional Music education at Nguyen Tat Thanh Secondary and High School is to contribute cultivating and training students to become citizens with strength in both body and mind, developing necessary skills and ability of self-study, sense of responsibility. Traditional music education also helps to reserve and develop traditional cultures of nation.

Keywords: Education, Traditional music, high school Nguyen Tat Thanh.

Trải qua lịch sử dựng nước và giữ nước hàng nghìn năm, các giá trị văn hóa, tinh thần không ngừng được xây dựng, bồi đắp và trở thành sức mạnh nội sinh của dân tộc Việt Nam. Trong đó, âm nhạc (ÂN) truyền thống chiếm một vị trí vô cùng quan trọng. Đối với người Việt, ÂN là một nhu cầu, một món ăn tinh thần không thể thiếu trong đời sống. Trong quá trình phát triển, nhân dân ta đã sáng tạo nên rất nhiều loại nhạc khí và thể loại ca nhạc để thể hiện tâm tư tình cảm; để tinh thần trở nên phấn chấn và có thêm sức mạnh trong cuộc sống; để giáo dục (GD) cho con cháu truyền thống của ông cha, đạo lí làm người; để giao tiếp với thế giới thần linh trong tâm tưởng và để tâm hồn bay lên với những ước mơ về một cuộc sống tươi đẹp, hạnh phúc...

Trong bối cảnh hội nhập toàn cầu, khi các phương tiện nghe nhìn phát triển đa dạng, thói quen thưởng thức ÂN, nghệ thuật của công chúng cũng đã có nhiều thay đổi. Một bộ phận công chúng, đặc biệt là giới trẻ ở các đô thị lớn ít cơ hội tiếp cận với ÂN nghệ thuật dân tộc, dẫn đến nhận thức thờ ơ, nghèo nàn, lệch lạc trong việc cảm nhận cái hay, cái đẹp, nhân văn trong văn hóa cha ông. Mặt khác, chúng ta chưa có một chiến lược vững chắc và cụ thể để tuyên truyền, GD văn hóa dân tộc cho thanh thiếu niên, để dẫn đến sự lãng quên, quay lưng của lớp người trẻ với văn hóa dân tộc, trong đó có ÂN truyền thống.

Mục tiêu chiến lược của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành là GD và rèn luyện học sinh (HS) trở thành những công dân tương lai: mạnh về thể chất, sáng về trí tuệ, giàu có về tâm hồn, có kĩ năng sống tốt, biết tự học, có tinh thần trách nhiệm và nỗ lực sáng tạo không ngừng. Chính vì thế, GD ÂN, GD tinh thần dân tộc, truyền thống dân tộc trở thành một yêu cầu tất yếu trong chương trình nhà trường.

Trên cơ sở đó, Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành đưa GD âm nhạc dân tộc (ÂNDT) vào trong

chương trình dạy học, cụ thể là cho HS tiếp cận, thực hành, biểu diễn nhạc cụ dân tộc trong nhà trường với mong muốn góp phần nâng cao GD toàn diện, trang bị kiến thức, lòng tự hào về văn hóa dân tộc, về đất nước, con người Việt Nam.

1. Về định hướng đưa ÂN cổ truyền vào chương trình dạy học ở Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành

Trong thời kì hội nhập, ở mỗi đất nước, bên cạnh các lĩnh vực của đời sống và khoa học kĩ thuật mang giá trị toàn cầu, thì văn hóa chính là lĩnh vực mang những nét đặc trưng khẳng định tính riêng biệt, độc đáo của mỗi dân tộc trên thế giới. Là một thành tố quan trọng cấu thành văn hóa, ÂN cổ truyền (ÂNDT) cổ truyền với những giá trị tiềm ẩn mang tính bản sắc cũng có vai trò vô cùng quan trọng trong thời đại toàn cầu hóa. ÂNDT cổ truyền ra đời và tồn tại như một thành tố quan trọng, thân thiết và không thể thiếu của sinh hoạt văn hóa dân gian Việt Nam. ÂNDT truyền thống gắn bó với mỗi con người từ thuở lọt lòng trong lời ru của mẹ và sẽ theo con người suốt cuộc đời, là cơ sở quan trọng cho sự phát triển của nền ÂN mới Việt Nam và có ý nghĩa vô cùng to lớn với việc phát triển nền tảng văn hóa con người.

Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành có nhiều hoạt động ngoài giờ, ngoài trường có thể thể hiện được những nét đặc trưng của nhà trường và là cơ hội để GD nên những con người phát triển toàn diện. Mở rộng quan hệ quốc tế cũng là một trong những mục tiêu luôn được nhà trường chú trọng. Hàng năm, Trường Nguyễn Tất Thành cùng các trường phổ thông, các học viện quốc tế thường tổ chức cho giáo viên (GV) và HS tham quan, trao đổi học tập kinh nghiệm để tăng cường sự hiểu biết, hợp tác, đồng thời tham gia các cuộc giao lưu, triển lãm nghiên cứu khoa học,

* Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành

tranh vẽ, dự thi nghiên cứu khoa học cũng như các sân chơi khoa học và văn hóa khác... Trong những hoạt động giao lưu quốc tế đó, HS Trường Nguyễn Tất Thành luôn muốn giới thiệu cho các trường bạn về những nét đặc trưng riêng có của dân tộc Việt Nam; và ÂNDT đã giúp những người bạn quốc tế thêm hiểu và yêu về nền văn hóa lâu đời của dân tộc ta.

Thực hiện chiến lược GD đó, Trường Nguyễn Tất Thành đã phát triển loại hình câu lạc bộ (CLB) nghệ thuật theo sở thích và khuyến khích HS tham gia. Tham gia các CLB nghệ thuật, HS không chỉ được GD nghệ thuật mà còn tiếp cận sâu hơn những vấn đề văn hóa là nền tảng hoặc là ý nghĩa để GD công dân toàn diện. Và CLB nhạc cụ dân tộc nhằm GD ÂN cổ truyền đã trở thành một điểm đến yêu thích của rất nhiều HS trong Trường.

2. Xây dựng kế hoạch giảng dạy ÂNDT

2.1. Mục tiêu: Trước tiên, CLB nhạc cụ dân tộc sẽ giúp cho HS hiểu rõ về các loại nhạc cụ của dân tộc. Trên cơ sở đó, tự các em có thể sử dụng và chơi thành thạo các loại nhạc cụ; có thể tạo nhóm chơi đàn cùng nhau, mỗi người chơi một loại nhạc cụ để hòa tấu những bản nhạc mà mình yêu thích. Việc hòa tấu nhiều nhạc cụ sẽ giúp HS phát huy tối đa khả năng phối hợp, từ đó dễ dàng phát triển năng lực hợp tác, góp phần không nhỏ trong việc giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc, giữ gìn nền ÂN truyền thống, không để văn hóa truyền thống bị mai một theo thời gian.

2.2. Nội dung học tập: Các nội dung học tập của CLB nhạc cụ dân tộc được triển khai theo nhiều giai đoạn khác nhau, trọng tâm của từng năm như sau:

- Năm thứ nhất: đưa sáo vào giảng dạy; gồm hai phần: + Giới thiệu cây sáo, cách sử dụng; + Cách nhìn bản nhạc trên bản ghi 5 dòng kẻ và bản chữ nhạc (bài cảm âm). Trong năm đầu tiên này, GV cần hướng dẫn cho các em có những hiểu biết cơ bản về cây sáo, cách làm chủ được tiếng sáo, cách lấy hơi, lách ngón... để khi nhìn vào bản nhạc, các em có thể tự thể hiện những giai điệu của những bài được học và những bài mà mình yêu thích.

- Năm thứ hai: Với những kĩ thuật đã được học ở năm thứ nhất, từ năm thứ hai, HS sẽ đi sâu vào từng câu, từng đoạn để cho tác phẩm được hoàn thiện hơn. Bên cạnh đó, GV sẽ hướng dẫn HS học thêm một số bản nhạc nước ngoài để các em có thể tự tin đem cây sáo của dân tộc biểu diễn trên sân khấu của các quốc gia, dân tộc khác.

Bên cạnh nhạc cụ chủ đạo là cây sáo, CLB còn đưa thêm một số loại nhạc cụ truyền thống thông dụng thường dùng vào giảng dạy như đàn *tơ rưng*, *tiêu trầm*, *đàn nhị*, *đàn tranh*, *trống dân tộc*, *sáo bầu*, *sáo mèo* (còn

gọi là *sáo móng*) và *đàn tứ* vào giảng dạy; giới thiệu cho các em hiểu rõ thêm về nhiều loại nhạc cụ truyền thống Việt Nam.

2.3. Khả năng đáp ứng của đội ngũ GV. Các GV Tổ bộ môn Nghệ thuật Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành đều giỏi về chuyên môn nghiệp vụ sư phạm, am hiểu chương trình môn học; hơn thế, đều là những người đam mê và rất am hiểu về các loại nhạc cụ, đặc biệt là các nhạc cụ dân tộc. Chính tình yêu tha thiết nhạc cụ dân tộc từ GV đã lan tỏa tới HS và trở thành nguồn lực để duy trì và phát triển CLB nhạc cụ dân tộc.

3. Một số hoạt động dạy học nhằm triển khai chương trình và kết quả bước đầu

Trong các giờ học ở CLB, chúng tôi đã hướng dẫn HS học nhạc cụ sáo. Theo nhu cầu và sở thích của HS từng lớp, đã có rất nhiều nhạc cụ dân tộc được mang lên học cùng sáo. Trong các giờ học, nhiều nhóm HS đã có sự liên hệ, kết hợp để cùng hòa tấu một bản nhạc.

Nhà trường đã trang bị một phòng riêng cho CLB ÂNDT để lưu trữ các loại nhạc cụ dân tộc, cũng là nơi sinh hoạt nghệ thuật chung của CLB. Vì vậy, ngoài giờ học, các thành viên có thể dễ dàng tới học bất cứ nhạc cụ nào tại phòng.

Các hoạt động này đã giúp các em phát triển năng lực cảm thụ thẩm mỹ, năng lực hợp tác, giao tiếp... HS có thể đến với CLB ÂNDT ban đầu bởi sự tò mò, mong muốn đơn thuần là muốn có kĩ năng sử dụng một nhạc cụ nào đó, để rồi sau đó ở lại và gắn bó với CLB bằng niềm say mê loại nhạc cụ dân tộc đã chọn và tình yêu tha thiết với nền ÂN cổ truyền dân tộc Việt Nam.

Sau một năm đi vào hoạt động, CLB nhạc cụ dân tộc đã gặt hái được kết quả bước đầu. Sau khi tham gia CLB, HS đã hiểu rõ về các nhạc cụ dân tộc, có thể bày tỏ niềm đam mê, yêu thích, sự hứng thú, sáng tạo qua những bản hòa tấu yêu thích. Trong đó, có những bài hòa tấu nhạc cụ dân tộc mang tính chuyên nghiệp rất cao (cả nhạc Việt Nam và nhạc nước ngoài) đã được HS trình diễn trước toàn thể nhà trường hoặc tham gia các hoạt động giao lưu văn nghệ ngoài trường. Theo đó, chất lượng nghệ thuật của các buổi chào cờ đầu tuần được nâng cao song song với việc đảm bảo chất lượng GD công dân. Đặc biệt trong các hoạt động giao lưu quốc tế, khi có đoàn tham quan của các tổ chức, trường học quốc tế hoặc cá nhân người nước ngoài, các HS tham gia CLB đã biểu diễn nhạc cụ truyền thống để chào mừng, giới thiệu, quảng bá cho mọi người thấy được bản sắc văn hóa đa dạng và phong phú của văn hóa dân tộc Việt Nam. Đây

không chỉ là “phần nổi” của hoạt động GD văn thể ngoài giờ lên lớp của Nhà trường mà còn là sự phản ánh chất lượng chuyên môn của hoạt động GD nghệ thuật, GD ÂNDT của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành.

4. Một số đề xuất, kiến nghị

Từ những vấn đề đã trình bày ở trên, chúng tôi đề xuất, khuyến nghị một số vấn đề để hoạt động của CLB nhạc cụ dân tộc Trường Nguyễn Tất Thành ngày càng chuyên nghiệp và đạt được hiệu quả cao hơn. Cụ thể:

- Cần đưa ÂNDT, cụ thể là các nhạc cụ dân tộc vào nội dung giảng dạy chính thức trong nhà trường. Cùng với các bộ môn khác như hội họa, ca múa, thể thao..., ÂNDT phải trở thành các môn học tự chọn cho HS tiểu học và trung học. Muốn vậy, cần có hệ thống sách giáo khoa phù hợp được biên soạn bởi các chuyên gia am hiểu về ÂNDT, có cơ chế khuyến khích việc GD ÂNDT trong nhà trường.

- HS cần được khuyến khích tiếp cận thường xuyên với các loại hình AN, nghệ thuật truyền thống; được thực hành, biểu diễn, giao lưu thường xuyên với các loại nhạc cụ dân tộc. Từng vùng miền có những nhạc cụ đặc trưng, phổ biến; cần khai thác toàn diện, tích cực, góp phần nâng cao bản sắc văn hóa các dân tộc, vùng miền khác nhau trong cộng đồng 54 dân tộc anh em.

- Trên tinh thần từng bước thực hiện ý tưởng GD toàn diện của nhà trường, chúng tôi mong muốn nhà

trường có thể nâng cấp phòng học thành phòng chức năng để phục vụ việc lên lớp, hòa tấu, thực hành biểu diễn cho bộ môn nhạc cụ dân tộc, để HS có không gian thực hành biểu diễn mà không làm ảnh hưởng đến hoạt động dạy học các môn khác của nhà trường. Nếu được như vậy, chúng tôi tin rằng trong những năm tới đây, phong trào học và biểu diễn nhạc cụ dân tộc của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành sẽ vươn lên tầm cao mới, là ngọn cờ đầu trong phong trào đưa GD ÂNDT vào nhà trường.

Xuất phát từ mục tiêu chiến lược của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành là phát triển con người toàn diện, đồng thời góp phần giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa cổ truyền của dân tộc, chúng tôi nhận thấy, việc tổ chức CLB nhạc cụ dân tộc tại Trường là có ý nghĩa hết sức thiết thực và to lớn. Hoạt động này đã và đang góp phần tích cực vào việc nâng cao tinh thần dân tộc, lòng yêu nước, hình thành và phát triển năng lực sáng tạo, năng lực giải quyết vấn đề, tinh thần trách nhiệm cũng như khả năng cộng tác của HS trong môi trường học tập tích cực. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Trần Văn Khê (2014). “*Giáo dục âm nhạc dân tộc cho học sinh*”. Báo Giáo dục TP. Hồ Chí Minh online.
- [2] *Chương trình môn Âm nhạc trung học cơ sở* (2015). Trường Trung học cơ sở - Trung học phổ thông Nguyễn Tất Thành - Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.

Câu lạc bộ MCO - ...

(Tiếp theo trang 197)

của các thành viên, luôn là người đi đầu trong mọi hoạt động và đề ra những mục tiêu trong tương lai,... Khi tham gia CLB, chúng tôi đã nhận được rất nhiều kĩ năng cơ bản cần có để giúp chúng tôi tự tin bước vào cuộc sống. Sau mỗi hoạt động, chúng tôi đã rút ra được nhiều kinh nghiệm và bài học cũng như rèn luyện được bản lĩnh, sự tự tin khi bày tỏ quan điểm trước đám đông. Qua đó, chúng tôi còn có thể xây dựng thêm nhiều mối quan hệ xã hội. Đây sẽ là những kỉ niệm không thể nào quên của các thành viên CLB trong những năm học THPT ở Trường Nguyễn Tất Thành.

5. Phương hướng hoạt động của CLB MCO trong tương lai

Hiện nay, CLB đã và đang nhận được nhiều tình cảm và sự tin tưởng từ các thầy cô giáo và HS trong trường. CLB vẫn sẽ tiếp tục duy trì những

hoạt động đặc sắc trong năm cũ và phát huy hơn nữa sự sáng tạo trong tương lai. Chúng tôi đã, đang và sẽ luôn cố gắng miệt mài để tạo nên những chương trình hay, những sản phẩm độc đáo cho HS. Nhưng quan trọng hơn cả, chúng tôi sẽ luôn chăm chú cho bằng tin nhà trường, cập nhật thông tin nhanh chóng, chính xác các hoạt động nghệ thuật trong trường và cố gắng lưu lại những khoảnh khắc đáng nhớ nhất của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành sao cho ngôi trường của chúng ta luôn rực rỡ và nổi bật nhất có thể.

Trong đầu năm học 2016-2017 sắp tới, chúng tôi sẽ tổ chức những buổi phỏng vấn chiều mộ thành viên mới hứa hẹn nhiều điều thú vị và mới mẻ. Một loạt các chương trình thường niên, các hoạt động mới hay các cuộc thi đặc biệt sẽ được tổ chức trong năm học tới. Chúng tôi rất hi vọng sẽ luôn được Ban Giám hiệu, các thầy cô quan tâm, ủng hộ, giúp đỡ và các bạn HS tham gia, hưởng ứng nhiệt tình mọi hoạt động của CLB. □